

УДК 336.221:502.13

Матвійчук Н.М.
кандидат економічних наук,
доцент кафедри аналітичної економіки та природокористування
Східноєвропейського національного університету
імені Лесі Українки

ЕКОЛОГІЧНЕ ОПОДАТКУВАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ФІНАНСУВАННЯ ПРИРОДООХОРОННИХ ЗАХОДІВ ДЕРЖАВИ

ENVIRONMENTAL TAXATION AS AN INSTRUMENT OF STATE FINANCING ENVIRONMENTAL PROTECTION MEASURES

АНОТАЦІЯ

У статті проаналізовано проблеми розподілу екологічного податку між державним та місцевими бюджетами, а також між їх загальним та спеціальним фондами. Досліджено роль екологічного оподаткування у фінансуванні природоохоронних заходів. Проаналізовано динаміку надходжень від екологічного податку та динаміку витрат на охорону навколишнього природного середовища. Обґрунтовано відсутність прямого взаємозв'язку між надходженнями екологічних податків та обсягом витрат на природоохоронні заходи упродовж останніх років. Доведено відсутність впливу екологічного оподаткування в Україні на забруднення навколишнього середовища.

Ключові слова: екологічний податок, екологічне оподаткування, спеціальний фонд бюджету, загальний фонд бюджету, охорона навколишнього природного середовища, фінансування природоохоронних заходів.

АННОТАЦИЯ

В статье проанализированы проблемы распределения экологического налога между государственным и местными бюджетами, а также между их общим и специальным фондами. Исследована роль экологического налогообложения в финансировании природоохранных мероприятий. Проанализированы динамика поступлений от экологического налога и динамика расходов на охрану окружающей среды. Обосновано отсутствие прямой взаимосвязи между поступлениями экологических налогов и объемом расходов на природоохранные мероприятия в течение последних лет. Доказано отсутствие влияния экологического налогообложения в Украине на загрязнение окружающей среды.

Ключевые слова: экологический налог, экологическое налогообложение, специальный фонд бюджета, общий фонд бюджета, охрана окружающей среды, финансирование природоохранных мероприятий.

ANNOTATION

The problems of distribution environmental tax between state and local budgets, between their general and special funds are analyzed in the article. The role of environmental taxation in financing environmental measures investigated. The dynamic receipts from environmental tax and dynamic of expenditures on environmental protection are analyzed. It's proved that there is no direct correlation between revenues from environmental taxes and expenditures for environmental protection in the last years. It is proved that there is no influence of environmental taxation in Ukraine on pollution.

Keywords: environmental tax, environmental taxation, special fund of the budget, general fund of the budget, environmental protection, financing environmental protection measures.

Постановка проблеми. Значне забруднення навколишнього середовища в Україні та постійна нестача коштів для реалізації природоохоронних заходів зумовлюють необхідність удосконалення екологічного оподаткування, яке має розглядатися не лише як джерело наповнення

бюджету, але й як важливий інструмент досягнення екологічної безпеки держави. Екологізація бюджетно-податкової системи, як свідчить практика оподаткування розвинених країн, є ефективним способом успішного досягнення двох важливих цілей національної політики – наповнення бюджетів і вирішення проблем якості довкілля.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженнями особливостей справляння екологічних податків в Україні та світі, проблем та перспектив їх вдосконалення, ролі в податкових системах різного типу займалися такі науковці, як, зокрема, І. Варламова, І. Вахович, О. Веклич, Т. Волковець, В. Голян, Б. Данилишин, О. Маслюківська, Л. Мельник, М. Хвесик, Я. Якуша.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на наявність ґрунтовних досліджень цих питань, варто відзначити, що недостатньо вивченими є проблеми ефективності фінансування природоохоронних заходів в Україні за рахунок надходжень екологічних податків.

Мета статті полягає в аналізі ефективності екологічного оподаткування як джерела фінансування природоохоронних заходів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Екологічне оподаткування – один із найважливіших стимулів раціонального природокористування. Основна ідея введення екологічних податків полягає у встановленні прямої залежності між розміром податкових відрахувань та ступенем негативного впливу на навколишнє природне середовище і природні ресурси в результаті діяльності суб'єктів господарювання [2, с. 807–808].

Як свідчить досвід зарубіжних країн, екологічне оподаткування виконує три основні функції: природоохоронну, стимулюючу та фіскальну. Фіскальна функція реалізується через наповнення бюджету екологічними податками різних видів. Природоохоронна функція досягається шляхом фінансування екологічних програм, спрямованих на розв'язання проблем якості довкілля. Такі податки покликані стимулювати екологічну поведінку платників, що має сприяти зменшенню навантаження на

довкілля та забезпечувати охорону навколишнього середовища. Екологічні податки виконують роль засобу економічного стимулювання товаровиробників до активної інвестиційно-інноваційної природоохоронної та ресурсозберігаючої діяльності [15, с. 75]. Адже для того, щоб зменшити екологічні платежі до бюджету, суб'єкт господарювання повинен зменшити рівень забруднення довкілля, спричинений його господарською діяльністю, що неможливо без інвестування в ресурсозберігаючі, безвідходні технології, основні засоби природоохоронного призначення тощо [13, с. 178].

Відповідно до ст. 14 Податкового кодексу України екологічний податок – це загальнодержавний обов'язковий платіж, що справляється з фактичних обсягів викидів забруднювальних речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами забруднення, скидів у водні об'єкти забруднюючих речовин, розміщення відходів, фактичного обсягу утворених радіоактивних відходів та радіоактивних відходів, що тимчасово зберігаються їх виробниками понад установлені особливими умовами ліцензії строк [10].

Чинним екологічним законодавством України встановлено безпосередній зв'язок між виконанням природоохоронних заходів державою і джерелами їх фінансування, серед яких вагоме місце належить саме екологічному податку. Екологічний податок є основним джерелом надходжень до державного та місцевих фондів охорони навколишнього природного середовища, кошти яких можуть використовуватись тільки для цільового фінансування природоохоронних та ресурсозберігаючих заходів.

Порядок планування та фінансування природоохоронних заходів з державного фонду охорони навколишнього природного середовища затверджений відповідним Наказом Мінприроди від 18 серпня 2015 року № 194 [9]. Він встановлює правила подання запитів на виділення коштів з фонду для певних цілей і порядок розгляду цих запитів.

Постановою Кабінету Міністрів України від 17 вересня 1996 року № 1147 затверджений Перелік видів діяльності, що належать до природоохоронних заходів [11]. Використання коштів бюджетів і фондів охорони навколишнього природного середовища на заходи, що не включені до цього переліку, забороняється. Перелік включає заходи щодо раціонального

використання і зберігання відходів виробництва і побутових відходів, охорони і раціонального використання водних ресурсів, охорони атмосферного повітря тощо.

Постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для фінансового забезпечення цільових проектів екологічної модернізації підприємств» від 7 серпня 2013 року визначено механізм використання коштів, передбачених у державному бюджеті, що надійшли від сплати екологічного податку (крім екологічного податку, що справляється за утворення радіоактивних відходів (включаючи вже накопичені) та/або тимчасове зберігання радіоактивних відходів їх виробниками понад установлені особливими умовами ліцензії строк) [12].

Головним розпорядником бюджетних коштів та відповідальним виконавцем бюджетної програми є Мінприроди. Одержувачами бюджетних коштів є підприємства – платники екологічного податку, безпосередні замовники заходів з модернізації об'єктів.

Велике значення для оцінки фіскальної ролі екологічного податку має аналіз його розподілу по вертикалі та горизонталі бюджетної системи, а саме між державним та місцевими бюджетами, а також між їх загальним та спеціальним фондами. Оскільки важливо, в який бюджет і в який його фонд спрямовується податок. Від цього залежить, які заходи фінансуватимуться за рахунок податкових надходжень – загальнодержавного або місцевого значення, чи будуть взагалі податкові надходження спрямовані на фінансування природоохоронних заходів чи розподілятимуться державними або місцевими органами влади для покриття інших, не пов'язаних із охороною довкілля, витрат.

Як видно з табл. 1, у 2013 році надходження від екологічного податку зараховувалися до спеціального фонду державного та місцевих бюджетів, а отже, мали цільове призначення. До спеціального фонду державного бюджету надходило 53% екологічного податку, з них 33% спрямовувалися на фінансове забезпечення виключно цільових проектів екологічної модернізації підприємств у межах сум сплаченого ними екологічного податку. До спеціального фонду державного бюджету спрямовувалося 47% екологічного податку.

Таблиця 1

**Розподіл надходжень від екологічного податку
між державним та місцевими бюджетами у 2013–2015 роках [7]**

Надходження екологічного податку, млн. грн.	Роки								
	2013			2014			2015		
	план	виконано	% виконання	план	виконано	% виконання	план	виконано	% виконання
Державний бюджет	2 123,5	2 364,9	111,3	4 156,5	3 614,5	86,9	1 495,1	1 105,4	73,9
Загальний фонд	–	–	–	3 003,8	2 585,9	86,1	1 495,1	1 105,4	73,9
Спеціальний фонд	2 123,5	2 364,9	111,3	1 152,7	1 028,6	89,2	–	–	–
Місцеві бюджети	1 248,6	1 534,5	122,9	1 198,9	1 216,4	101,4	1 667,9	1 585,6	95,0
Загальний фонд	–	–	–	–	–	–	1 667,9	1 585,6	95,0
Спеціальний фонд	1 248,6	1 534,5	122,9	1 198,9	1 216,4	101,4	–	–	–
Зведений бюджет	3 372,1	3 899,5	115,6	5 355,5	4 830,9	90,2	3 162,9	2 691,0	73,0
Загальний фонд	–	–	–	3 003,8	2 585,9	89,2	3 162,9	2 691,0	73,0
Спеціальний фонд	3 372,1	3 899,5	115,6	2 351,7	2 245,0	95,5	–	–	–

Упродовж року відбулося перевиконання запланованих надходжень екологічного податку. Так, план по надходженнях до державного бюджету було перевиконано на 11,3%, а до місцевих бюджетів – на 22,9%.

У 2014 році надходження екологічного податку до державного бюджету суттєво зросли порівняно з попереднім роком, оскільки в цей бюджет почало спрямовуватися 65% усіх надходжень, до спеціального фонду місцевих бюджетів – 35%. Крім того, надходження до державного бюджету розподілялися між загальним фондом (31,6%) та спеціальним (33,4%). Протягом року і ці пропорції зазнали змін – до спеціального фонду державного бюджету спрямували 11,5% податку, до його загального фонду – 53,5%. Такі зміни були пов'язані із необхідністю фінансування державою інших видатків.

Часта зміна нормативів розподілу екологічного податку між загальним та спеціальним фондами державного бюджету призвела до недофінансування природоохоронних заходів та проектів екологічної модернізації підприємств. Такі видатки здійснюються зі спеціального фонду державного бюджету, і на їх фінансування з початку 2014 року було передбачено 65% від загальної суми екологічного податку. А з липня 2014 року на ці витрати спрямували лише 11,5%, відповідно, податок в державному бюджеті фактично втратив своє цільове призначення, оскільки більша його частина потрапила до загального фонду.

Податкові надходження від екологічного оподаткування до державного бюджету в 2014 році порівняно з 2013 роком зросли аж на 52,8% і склали 3,6 млрд. грн. Незважаючи на абсолютне зростання надходжень, фактичні доходи від екологічного податку склали 86,9% від запланованих. В розрізі державного бюджету основну частку надходжень становили доходи від екологічного податку, що надій-

шли до загального фонду (71% від усіх надходжень). Фактично частка податку, зарахованого до загального фонду, була більшою, ніж задекларована законодавчо пропорція, однак це пов'язано з тим, що екологічний податок, який справляється за утворення радіоактивних відходів та / або їх зберігання власниками понад встановлений термін, сплачується повністю до державного бюджету, а решта складових екологічного податку розподіляється між державним та місцевими бюджетами в пропорціях, зазначених вище. Ці доходи були використані державою без конкретного цільового призначення.

У 2015 році екологічний податок повністю втрачає своє цільове призначення і починає зараховуватися до загального фонду і державного, і місцевих бюджетів. Проте змінюються пропорції зарахування податкових платежів таким чином: до місцевих бюджетів спрямовується 80% податку, а до державного – 20%. Отже, упродовж 2014–2015 років відбулося фінансове «знекровлення» Державного та місцевих фондів охорони навколишнього природного середовища через позбавлення їх основного джерела наповнення – екологічного податку [3].

Варто також відзначити, що, відповідно до Закону України «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо реформи міжбюджетних відносин» від 28 грудня 2014 року № 79-VIII, згідно з нормами Бюджетного кодексу (п. 7 ст. 90, п. 13 ст. 91) [6], витрачання надходжень екологічного податку у видатках місцевих бюджетів, окрім фінансування природоохоронних заходів місцевого значення, може спрямовуватися на заходи, які не мають жодного відношення до природоохоронної діяльності, зокрема на:

– заходи з проведення лабораторно-діагностичних, лікувально-профілактичних робіт бюджетними установами ветеринарної медицини;

- модернізацію та ремонт ліфтового господарства;
- реконструкцію та ремонт житлових будинків;
- капітальний ремонт гуртожитків, що передаються у власність територіальних громад;
- капітальний ремонт, реконструкцію, будівництво мереж зовнішнього освітлення вулиць тощо.

Така норма призвела до того, що місцеві органи самоврядування віддають перевагу витрачання коштів перш за все на задоволення інших потреб та надання послуг, відмінних від природоохоронних, а отже, локальні природоохоронні заходи вже традиційно фінансуються за залишковим принципом. Так, рішенням Волинської обласної ради від 21 січня 2015 року «Про обласний бюджет на 2015 рік» № 32/7 кошти від сплати екологічного податку розподілені тільки на утримання ветеринарної медицини, видатки на виконання природоохоронних заходів не передбачені [1]. Варто відзначити, що вищезазначені норми Бюджетного кодексу не змінилися і на 2016 рік.

У 2016 році екологічний податок надходив до спеціального фонду місцевих бюджетів (80%) і до загального фонду державного бюджету (20%). Такі зміни є позитивними для місцевих бюджетів, які отримали більше можливостей для фінансування видатків, пов'язаних з природоохоронною діяльністю. Це стимулюватиме їх наповнювати власну дохідну частину. З іншого боку, варто наголосити на тому, що місцеві органи влади можуть, але не зобов'язані витратити кошти від екологічного податку саме на природоохоронні заходи. Натомість держава фактично зняла з себе відповідальність за вирішення загальнодержавних проблем якості довкілля, ліквідувавши основне джерело надходжень Державного фонду охорони навколишнього природного середовища.

Упродовж 2012–2015 років обсяги викидів забруднювальних речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами та обсяги накопичених підприємствами відходів суттєво зменшилися за значного зростання надходжень від екологічного податку у 2013–2014 роках (табл. 2). Особливо суттєвим було це зниження у 2014 та 2015 роках.

Таблиця 2

Динаміка надходжень від екологічного податку, викидів забруднювальних речовин в атмосферне повітря та утворення відходів у 2012–2015 роках

Роки	2012	2013	2014	2015
Екологічний податок, млн. грн.	2 816,0	3 899,5	4 830,9	2 691,0
Темпи зростання/зниження надходжень, %	123,7	138,5	123,9	55,7
Викиди в атмосферне повітря забруднювальних речовин стаціонарними джерелами забруднення, тис. т	4 335,3	4 295,1	3 350,0	2 857,4
Темпи зростання/зниження викидів забруднювальних речовин, %	90,0	99,1	78,0	85,3
Утворено відходів, млн. т	450,7	448,1	354,8	312,0
Темпи зростання/зниження відходів	99,3	99,4	79,2	87,9

Джерело: складено автором за основі даних [14, с. 70]

Однак не можна стверджувати, що саме зміни в екологічному оподаткуванні зумовили зменшення забруднення атмосферного повітря та вод, обсягу утворених та накопичених відходів. Реальною причиною такого стану є значне скорочення виробництва майже в усіх галузях

економіки внаслідок кризових явищ. Зниження обсягів виробництва спричинило зменшення обсягів споживання енергетичних матеріалів та продуктів перероблення нафти (як основних забруднювачів) підприємствами, організаціями та установами (див. табл. 3).

Таблиця 3

Споживання енергетичних матеріалів та продуктів перероблення нафти у 2012–2015 рр., млн. т. [14, с. 73]

Споживання енергетичних матеріалів та продуктів перероблення нафти	Роки			
	2012	2013	2014	2015
Вугілля	73,3	71,3	56,0	46,3
газ природний, млрд. м ³	53,4	49,7	40,0	31,8
нафта, включаючи газовий конденсат	4,8	3,9	2,9	0,7
бензин моторний	4,2	4,0	3,1	2,3
газойлі (паливо дизельне)	6,3	6,2	5,3	4,6
мазути паливні важкі	0,3	0,2	0,1	0,4
Разом	142,30	135,30	107,40	86,10
Темпи зростання/зниження, %	–	95,1	79,4	80,2

Як бачимо з табл. 3, темпи зниження споживання енергетичних матеріалів та продуктів перероблення нафти у 2012–2015 роках майже рівнозначні із темпами зниження викидів забруднюючих речовин. Аналогічну тенденцію мають і надходження від екологічного податку в 2015 році – вони зменшилися аж на 55%. Основними причинами підвищення податкових надходжень від екологічного оподаткування у 2013–2014 роках були зростання податкових ставок та розширення бази оподаткування. Але аж ніяк не можна стверджувати, що основним фактором, який зумовив зменшення забруднення навколишнього середовища, було підви-

щення екологічних податків. Такий висновок можна було б зробити, якби за наявного обсягу виробництва промислової продукції та споживання енергетичних ресурсів обсяги викидів забруднюючих речовин у атмосферне повітря знижувалися. Це свідчило б про те, що підприємства впроваджують ресурсозберігаючі технології та здійснюють заходи з охорони навколишнього середовища.

З табл. 4 видно, що упродовж 2013–2015 років відбувалося суттєве невиконання державними та місцевими органами влади запланованих видатків, спрямованих на охорону навколишнього природного середовища.

Таблиця 4

Динаміка видатків на охорону навколишнього природного середовища у зведеному бюджеті України у 2013–2015 роках, млн. грн.

Видатки на охорону навколишнього природного середовища	Роки								
	2013			2014			2015		
	Загальний фонд	Спеціальний	Разом	Загальний фонд	Спеціальний	Разом	Загальний фонд	Спеціальний	Разом
План	2 019,5	9 118,0	11 137,6	1 564,7	5 066,4	6 631,1	3 147,9	4 012,6	7 160,5
Факт	1 579,0	4 015,1	5 594,2	1 402,5	2 079,2	3 481,8	2 936,5	2 593,2	5 529,7
Відсоток виконання	78,19	44,03	50,23	89,63	41,04	52,51	93,33	64,6	77,22

Джерело: складено автором за основі даних Державної казначейської служби [7]

У 2013 році заплановані видатки у сфері охорони навколишнього природного середовища було профінансовано на 78,19% із загального фонду державного та місцевих бюджетів та лише на 44,03% із спеціального фонду відповідних бюджетів. Оскільки на фінансування природоохоронних заходів основна сума коштів мала бути спрямована зі спеціального фонду державного та місцевого бюджетів (9 118 млн. проти 2 019,5 млн. грн., запланованих із загального фонду), можна констатувати, що саме природоохоронні заходи, які мали цільове фінансування, були невиконані. Це явище відбулося на фоні перевиконання запланованих надходжень від екологічного податку на 15%.

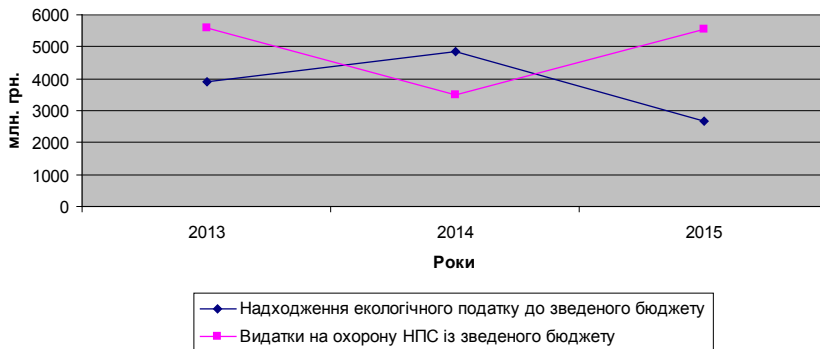
У 2014–2015 роках ситуація з фінансуванням природоохоронних заходів кардинально не змінилася. Отже, видатки на природоохоронні заходи були підтверджені доходами, однак надходження від екологічного податку були спрямовані на інші цілі, не пов'язані із природоохоронною діяльністю.

Заплановані видатки на охорону навколишнього природного середовища зі спеціального фонду державного бюджету з року в рік суттєво зменшуються: у 2014 році уряд скоротив такі видатки майже в 3 рази порівняно з минулим

роком, а у 2015 році – ще в 1,4 рази вже порівняно з 2014 роком. Та й навіть такі мізерні обсяги фінансування не вдалося виконати по факту. В 2013 році виконання державного бюджету по видатках на охорону навколишнього природного середовища зі спеціального фонду склало всього 48,2%, у 2014 році – 52,5%, а у 2015 році – 71,33%. Тобто упродовж 2013–2015 років спостерігається катастрофічна ситуація із виконанням загальнодержавних природоохоронних заходів. По загальному фонду державного бюджету теж простежується невиконання запланованих показників, однак не таке суттєве, як по спеціальному.

Ще гіршою є ситуація із виконанням запланованих природоохоронних заходів місцевого значення. У 2013 році такі заходи зі спеціального фонду місцевих бюджетів було профінансовано лише на 34,8% від потреби, а у 2014 році – на 31,54%.

Отже, на основі проведеного аналізу можна стверджувати, що екологічний податок не відіграє ролі інструмента фінансування природоохоронних заходів, оскільки зі збільшенням надходжень від оподаткування фінансування природоохоронних заходів упродовж аналізованого періоду зменшувалося, і навпаки (рис. 1).

Рис. 1. Динаміка надходжень екологічного податку та витратків на охорону навколишнього природного середовища у 2013–2015 роках, млн. грн.

Джерело: складено на основі даних Державної казначейської служби та Рахункової палати України [7; 4, с. 21; 5, с. 15]

Збори за викиди забруднювальних речовин у водні об'єкти не вплинули на покращення якості і кількості стічних вод. Низька ефективність та низька потужність систем очищення стічних вод зумовлювали подальше забруднення водних об'єктів. Кризову ситуацію підтверджують дані ЮНЕСКО, згідно з якими за рівнем якості води Україна з-поміж 122 країн світу посідає 95 місце. На вирішення проблем утилізації відходів з державного бюджету у 2015–2016 роках взагалі не було виділено фінансування, у 2014 році такі витрати були заплановані в сумі 118 млн. грн., але не виконані.

Висновки. Отже, основна проблема екологічного оподаткування в Україні полягає в тому, що воно має переважно фіскальну спрямованість, не виконуючи повною мірою стимулюючу та природоохоронну функції. Її спрямовують не тільки на фінансування природоохоронних заходів, але й на інші цілі, на першочергові потреби держави.

Отже, важливими напрямками реформування системи екологічних податків з метою посилення їх природоохоронної функції мають стати зарахування податкових надходжень лише до спеціального фонду державного та місцевих бюджетів та скасування норм Бюджетного кодексу, які дають змогу місцевим органам влади витрачати доходи від екологічного податку на фінансування заходів, що не мають жодного відношення до природоохоронної діяльності.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

- Аналітична довідка про стан виконання Регіональної екологічної програми «Екологія 2011–2015 та прогноз до 2020 року» у січні-червні 2015 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://voladm.gov.ua/analitichna-dovidka-pro-stan-vikonannya-regionalno%D1%97-ekologichno%D1%97-programi-ekologiya-2011-2015-ta-prognoz-do-2020-roku-u-sichni-chervni-2015-roku>.
- Варламова І. Екологічне оподаткування як основа сталого розвитку національної економіки / І. Варламова // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2015. – № 8. – С. 807–809.
- Веклич О. Нинішня модель фінансово-бюджетної децентралізації екологічного оподаткування як інституціональний чинник посилення екологічних викликів / О. Веклич // Аналітична записка Комітету з питань екологічної політики, природокористування та ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://komekolog.rada.gov.ua/komekolog/control/uk/publish/article?art_id=58930&cat_id=45228.
- Висновки щодо виконання Державного бюджету України за 2014 рік. Рахункова палата України, 2015 – 67 с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ac-rada.gov.ua/doccatalog/document/16745880/Bulet_vykon-DBU_2014.pdf.
- Висновки щодо виконання Державного бюджету України за 2015 рік. Рахункова палата України, 2016 – 46 с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ac-rada.gov.ua/doccatalog/document/16748378/Vykonan-DBU_2015.pdf?subportal=main.
- Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо реформи міжбюджетних відносин : Закон України від 28 грудня 2014 року № 79-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/79-19>.
- Звіти про виконання державного бюджету за 2013–2015 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.treasury.gov.ua/main/uk/doccatalog/list?currDir=217965>.
- Матвійчук Н. Особливості екологічного оподаткування в Україні в 2015 році / Н. Матвійчук, О. Смоляр // Актуальні проблеми та перспективи розвитку економіки України : мат. Міжнар. відео-конф. молодих науковців, асп., здобувачів і студ. (9 листопада 2016 року) / відп. ред. Л. Ліпич. – Луцьк, 2015. – С. 58–60.
- Про порядок планування та фінансування природоохоронних заходів з Державного фонду охорони навколишнього природного середовища : Наказ Міністерства екології та природних ресурсів України від 18 серпня 2015 року № 194 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0482-02>.
- Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 року № 2755-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
- Про затвердження переліку видів діяльності, що належать до природоохоронних заходів : Постанова Кабінету Міністрів від 30 вересня 2014 року № 1147-96-п [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1147-96-%D0%BF>.
- Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для фінансового забезпечення цільових проектів екологічної модернізації підприємств : Постанова Кабінету Міністрів від 7 серпня 2013 року № 569-2013-п [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/569-2013-%D0%BF>.
- Пушак Я. Економічні важелі екологічного інвестування в регіоні / Я. Пушак, О. Марченко // WSPÓŁPRACA EUROPEJSKA NR/ EUROPEAN COOPERATION. – 2016. – Vol. 8 (15). – P. 176–187. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://we.cimconsulting.pl/index.php/we/article/viewFile/224/573>.
- Україна в цифрах в 2015 році : статистичний збірник. – К. : Державна служба статистики України. – 239 с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://ukrstat.org/uk/druk/publicat/kat_u/publ1_u.htm.
- Якуша Я. Проблеми адаптації європейського досвіду екологічного оподаткування до українських умов / Я. Якуша // Економіка Крима. – 2011. – № 3 (36). – С. 73–77.